

14-18 metų amžiaus paauglių skiepijimas

Lithuanian translation of *Teenage immunisations for ages 14 to 18*

Įžanga

Šis vadovas skirtas 14-18 metų amžiaus paaugliams ir jų tėvams. Jame paaiškinta:

- apie skiepus, kuriais skiepijami paaugliai, paprastai tada, kai vaikai dar lanko mokyklą;
- kodėl reikalingi šie skiepai;
- kokie yra galimi šalutinio poveikio atvejai.

Šiame vadove taip pat pateikti atsakymai į kai kuriuos dažniausiai užduodamus klausimus apie minėtus skiepus.

Jei turite klausimų arba pageidaujate gauti daugiau informacijos, prašom kreiptis į savo mokyklos slaugytoją arba bendrosios praktikos poliklinikos gydytoją arba slaugytoją. Taip pat galite apsilankyti tinklapyje www.immunisation.nhs.uk arba www.dhsspsni.gov.uk/phealth.

Kam reikalingas skiepijimas?

Nacionalinė skiepijimo programa padėjo praktiškai išgyvendinti Jungtinėje Karalystėje tokias pavojingas ligas, kaip stabligė, difterija ir poliomiELITAS. Tačiau šios ligos gali sugrižti – jomis dar sergama ir Europoje, ir visame pasaulyje. Štai kodėl jums taip svarbu rūpintis savo apsauga. Jungtinėje Karalystėje susirgimo

šiomis ligomis atvejai itin reti dėl didelio paskiepytų vaikų procento.

Kaip veikia skiepai?

Vakcinų sudėtyje yra nedidelė dalis ligos sukėlėjų, bakterijų arba virusų, arba nedidelis kiekis cheminių medžiagų, kurias išskiria šios bakterijos. Vakcina veikia skatindama organizmo imuninę sistemą gaminti antikūnus (medžiagas, kurios kovoja su infekcijomis ir ligomis). Taigi jei turėsite kontaktą su infekcija, antikūnai ją atpažins ir jus apsaugos.

Td / IPV vakcina

TD / IPV vakcinas, įšvirkščiamos vienu metu, sustiprina apsaugą, kurią įgijote dar būdamas vaikas, kai buvote paskiepytas nuo stabligės (T), difterijos (d) ir poliomiELITO (IPV – neaktyvi poliomiELITO vakcina).

Nuo kokių ligų apsaugo Td / IPV vakcina?

Stabligė

Stabligė yra skausminga liga, kuri paveikia raumenis ir gali sukelti kvėpavimo sutrikimų. Ja susergama, kai žemėje ir mėšle esantys mikrobai patenka į organizmą per atvirus įpjovimus arba nudegimus. Stabligė paveikia nervų sistemą ir nuo jos galima mirti. Ja neužsikrečiama nuo kito žmogaus.

Difterija

Difterija yra sunki liga, kuri paprastai prasideda gerklės skausmu ir gali sparčiai vystytis, sukeldama kvėpavimo sutrikimų. Ji gali pakenkti širdžiai ir nervų sistemai, o sunkiais atvejais ligonis gali mirti. Tais laikais, kai vaikai dar nebūdavo skiepijami nuo difterijos, Šiaurės Airijoje kasmet būdavo užregistruojama iki 1500 susirgimo difterija atvejų.

Poliomielitas

Poliomielitą sukelia virusas, kuris puola nervų sistemą ir gali negrįžtamai paralyžiuoti raumenis. Jei poliomielitas paveikė krūtinės raumenis arba smegenis, žmogus gali mirti. Tais laikais, kai vaikai dar nebūdavo skiepijami nuo poliomielito, Šiaurės Airijoje kasmet pasitaikydavo net 1500 susirgimo paralyžiniu poliomielitu atvejų.

Dažnai užduodami klausimai

Jei buvau paskiepytas nuo stabligės, difterijos ir poliomieliito dar vaikystėje, ar tebesu apsaugotas?

Jūs galbūt dar esate šiek tiek apsaugotas. Tačiau jums būtina pakartotinai pasiskiepyti, kad būtų užbaigta skiepavimo programa ir taptumėte apsaugotas ilgam laikui.

Kiek kartų man reikia pakartotinai skiepytis?

Norint sukurti ir išlaikyti jūsų imunitetą, reikia pasiskiepyti iš viso penkiomis dozėmis stabligės, difterijos ir poliomieliito vakcinų. Jūs jau turėtumėte būti paskiepytas:

- pirmosiomis trimis dozėmis dar kūdikystėje;

- ketvirtąją doze, kai jums buvo trys-penkeri metai, prieš pradėdant lankyti mokyklą;
- penktąją doze – dabar.

Paprastai per visą gyvenimą užtenka pasiskiepyti penkiomis stabligės, difterijos ir poliomieliito vakcinų dozėmis, tačiau papildomų vakcinų dozių reikėtų tuo atveju, jei lankotės tam tikrose šalyse. Apie tai pasiteiraukite poliklinikos slaugytojos.

Jei manote, kad praleidote kažkurį dozę, kreipkitės į mokyklos slaugytoją arba savo gydytoją.

Kaip būsiu skiepijamas pakartotinė Td / IPV vakcinų doze?

Jums padarys vieną injekciją į viršutinę rankos dalį. Niekam nepatinka injekcijos, tačiau ji daroma labai greitai. Tam naudojama adata yra maža ir pajusite tik silpną adatos dūrį. Jei šiek tiek baiminatės injekcijos, iš anksto pasisakykite slaugytojai arba gydytojui.

Ar yra priežasčių, dėl kurių neturėčiau skiepytis?

Priežasčių, dėl kurių neturėtumėte skiepytis, yra labai mažai. Turite pranešti savo bendrosios praktikos gydytojui arba slaugytojai, jeigu jūs:

- turite aukštą temperatūrą arba karščiuojate;
- esate turėjęs traukulių arba priepuolių;
- anksčiau blogai reagavote į kuriuos nors skiepus;
- esate kam nors labai alergiškas;

- sirgote arba sergate kraujo liga;
- esate gydytas nuo vėžio;
- esate sirgę ligomis, kurios daro poveikį imuninei sistemai (pvz., leukoze, ŽIV arba AIDS);
- vartojate vaistus, kurie daro poveikį imuninei sistemai (pvz., didelės dozės steroidų arba vaistus, skiriamus po organų persodinimo arba nuo vėžio);
- esate nėščia;
- sergate kitomis sunkiomis ligomis.

Tai ne visais atvejais reiškia, kad jūsų negalima skiepyti, tačiau ši informacija padeda gydytojui arba slaugytojai nuspręsti, kurie skiepai geriausiai jums tinka ir ar jums reikia duoti kitokių patarimų. Tai, kad šeimos nariai sirgo ar serga kuria nors liga, nėra pagrindas neskiepyti jūsų.

Ar yra kokio nors šalutinio poveikio?

Injekcijos vieta paprastai nežymiai patinsta ir parausta. Kartais susidaro nedidelis, neskausmingas sukietėjimas, tačiau per kelias savaites jis išnyksta. Sunkesni šalutinio poveikio atvejai pasitaiko retai – tai gali būti karščiavimas, galvos skausmas, svaigulys, šleikštulys ir limfmazgių patinimas.

Jei po paskiepavimo jaučiatės blogai, galite išgerti paracetamolio arba ibuprofeno. Atidžiai perskaitykite ant pakuotės pateiktus nurodymus ir išgerkite pagal jūsų amžių tinkamą dozę. Jei reikia, po keturių-šešių valandų išgerkite dar vieną dozę. Jei ir po

antrosios dozės jūsų kūno temperatūra tebėra aukšta, kreipkitės į savo gydytoją.

Atminkite: jei jums dar nėra 16 metų, nevartokite vaistų, kurių sudėtyje yra aspirino.

Praneškite gydytojui, jei turite sveikatos sutrikimų, kuriuos galima susieti su paskiepimu.

Ar tai vieninteliai skiepai, kuriais turiu pasiskiepyti dabar?

Kai skiepijate pakartotine Td / IPV vakcinose doze, patartina pasiteirauti slaugytojos arba gydytojo, ar esate laiku paskiepytas visais kitais skiepais, pvz., MenC ir MMR.

MMR vakcina

MMR vakcina saugo nuo tymų (M), kiaulytės (M) ir raudonukės (R) – raidė skliaustuose yra ligos angliško pavadinimo pirmoji raidė.

Ypač svarbu pasitikrinti, ar esate paskiepytas visais MMR skiepais, kadangi kai kurie jaunuoliai liko nepaskiepyti dviem MMR dozėmis. Skiepyti MMR vakcina buvo pradėta 1988 m., o antrąją jos dozę – 1996-aisiais. Taigi jeigu esate gimę iki 1992 m., veikiausiai esate paskiepytas viena MMR vakcinose doze.

Jei manote, kad taip ir yra, kartu su Td / IPV jus turėtų paskiepyti ir antrąją minėtos vakcinose dozę. Jei tiksliai nežinote, pasiteiraukite savo bendrosios praktikos gydytojo arba slaugytojos.

Jei nesate dar nė karto skiepytas MMR vakcina, vieną dozę jums turėtų išvirkšti dabar, o kitą – po trijų mėnesių.

Tymai, kiaulytė ir raudonukė gali sukelti rimtų komplikacijų.

- Tymai gali sukelti įvairių formų ausų infekciją, kvėpavimo sistemos sutrikimus ir meningitą / encefalitą (smegenų uždegimą). 1 susirgimo atvejis iš 2500-5000 būna mirtinas.
- Dėl kiaulytės galima netekti klausos, kuri paprastai iš dalies arba visiškai atsistato. Vyresniems berniukams ir suaugusiems vyrams gali ištinti sėklidės, jos būna skausmingos, o paauglės ir suaugusios moterys gali susirgti kiaušidžių uždegimu. Ši liga būdavo dažniausia vaikų virusinio meningito priežastis.
- Raudonukė taip pat gali sukelti smegenų uždegimą ir daryti poveikį kraujo limfos krešėjimui. Nėščiosioms ji gali sukelti persileidimą arba sunkių kūdikių sveikatos sutrikimų, pvz., aklumą, kurtumą, širdies ligas arba smegenų pažeidimą.

Ar yra priežasčių, dėl kurių neturėčiau skiepytis MMR vakcina?

Yra labai mažai priežasčių, dėl kurių neturėtumėte skiepytis MMR vakcina, tačiau turite perspėti gydytoją arba slaugytoją, jeigu anksčiau turėjote sutrikimų, kurie buvo išvardyti anksčiau.

Ar MMR sukelia šalutinį poveikį?

Šalutinio poveikio atvejai po paskiepavimo MMR vakcina labai reti. Praėjus maždaug savaitei – 10 dienų po paskiepavimo, kai pradeda veikti vakcinės tymų sudedamoji dalis, galite pradėti karščiuoti, pasireiškia išbėrimas, panašus į

tymus, dingsta apetitas. Taip pat gali mausti ir skaudėti sąnariai.

Praėjus maždaug dviem savaitėms po paskiepavimo MMR, dėl vakcinės raudonukės sudedamosios dalies – labai retais atvejais – gali išbėri nedidelėmis, mėlynės primenančiomis dėmelėmis. Paprastai šis išbėrimas išnyksta savaime, tačiau, pastebėję tokių dėmelių, parodykite jas gydytojui.

Praėjus maždaug trimis savaitėmis, kai pradeda veikti vakcinės kiaulytės sudedamoji dalis, kartais galite susirgti lengva kiaulytės forma.

MMR vakcinės šalutinio poveikio ir tymų, kiaulytės bei raudonukės šalutinio poveikio palyginimas liudija, kad vakcina kelia kur kas mažesnę pavojų nei šios ligos.

Pastaraisiais metais žiniasklaidoje pasirodė daug pranešimų apie MMR vakcinės sąryšį su kūdikių autizmu. Tačiau yra daugybė įrodymų, kad jokio sąryšio nėra. Apsilankykite tinklapyje www.mmrthefacts.nhs.uk kur apie tai pateikta daugiau informacijos.

Ką reikia žinoti apie meningitą ir sepsį

Meningitas yra smegenų dangalų patinimas. Tie patys mikrobai, kurie sukelia meningitą, gali sukelti sepsį (kraujo užkrėtimą). Ir meningitas, ir sepsis yra labai rimtos ligos – jie gali sukelti negrįžtamąją negalią ir net mirtį, o jų požymiai pasireiškia staiga, todėl gydymą būtina pradėti nedelsiant. Jei nesate paskiepytas nuo meningito C, pasiskiepykite dabar pat. MenC vakcina apsaugo tik nuo vieno tipo meningito ir

sepsio, todėl privalote žinoti šių ligų požymius ir simptomus.

Į ką turėčiau atkreipti dėmesį?

Vyresniems vaikams, jauniems ir suaugusiems žmonėms gali pasireikšti šie pagrindiniai **meningito** simptomai:

- sustingęs kaklas (patikrinkite, ar ligonis gali paliesti lūpomis savo kelius arba keliais pasiekti kaklą);
- labai stiprus galvos skausmas (vien šis simptomas nėra priežastis kreiptis į gydytoją);
- nepakantumas ryškioms šviesoms;
- vėmimas;
- karščiavimas;
- mieguistumas, sulėtinta reakcija arba minčių susipainiojimas;
- išbėrimas;

o pagrindiniai **sepsio** simptomai gali būti:

- mieguistumas, sulėtinta reakcija, abejingumas arba minčių susipainiojimas (vėlyvasis sepsio simptomas);
- stiprūs rankų, kojų ir sąnarių skausmai;
- labai šaltos rankos ir kojos;
- drebulys;
- pagreitintas kvėpavimas;
- raudonos arba violetinės dėmės, kurios paspaudus nepablykšta

(atlikite toliau aprašytą bandymą su stikline);

- vėmimas;
- karščiavimas;
- viduriavimas ir skrandžio spazmai.

Svarbu atminti, kad ne visiems ligoniams pasireiškia visi išvardyti simptomai. Jei ligoniui pasireiškė kai kurie iš šių simptomų, ypač jeigu pasirodė raudonų arba violetinių dėmių, **skubiai** kreipkitės į gydytoją. Jei neturite galimybės susisiekti su gydytoju arba vis dar nerimaujate, nors ir gavote patarimų, pasikliaukite savo instinktais ir nuvežkite ligonį į artimiausios ligoninės skubios pagalbos skyrių.

Jei stiklinę stipriai prispausite prie sepsinio išbėrimo, pastarasis nepablykš. Per stiklą matysite išbėrimą. Tokiu atveju nedelsdami kreipkitės pagalbos į gydytoją.

Kur galėčiau rasti daugiau informacijos?

Meningitis Research Foundation ir Meningitis Trust teikia informaciją apie meningitą.

Paskambinkite į Meningitis Research Foundation visą parą veikiančios pagalbos linijos nemokamu telefonu 080 8800 3344 arba apsilankykite žiniatinklyje www.meningitis.org

Paskambinkite į Meningitis Trust visą parą veikiančios pagalbos linijos nemokamu telefonu 0800 028 18 28 arba apsilankykite tinklapyje www.meningitis-trust.org.

Dėl patarimo taip pat galite kreiptis į savo gydytoją, slaugytoją arba apsilankiusį sveikatos priežiūros darbuotoją.

Įprasta vaikų skiepavimo programa

Kada skiepyti	Ligos, nuo kurių saugo vakcina	Kaip skiepijama
2 mėnesių amžiaus	Difterija, stabligė, kokliušas, poliomielitas ir Hib infekcija	Viena injekcija
	Pneumokokinė infekcija	Viena injekcija
3 mėnesių amžiaus	Difterija, stabligė, kokliušas, poliomielitas ir Hib infekcija	Viena injekcija
	Meningitas C	Viena injekcija
4 mėnesių amžiaus	Difterija, stabligė, kokliušas, poliomielitas ir Hib infekcija	Viena injekcija
	Meningitas C	Viena injekcija
	Pneumokokinė infekcija	Viena injekcija
12 mėnesių amžiaus	Hib infekcija ir meningitas C	Viena injekcija
15 mėnesių amžiaus	Tymai, kiaulytė ir raudonukė	Viena injekcija
	Pneumokokinė infekcija	Viena injekcija
3-5 metų amžiaus	Difterija, stabligė, kokliušas ir poliomielitas	Viena injekcija
	Tymai, kiaulytė ir raudonukė	Viena injekcija
14-18 metų amžiaus	Stabligė, difterija ir poliomielitas	Viena injekcija

Jei likote nepaskiepytas kuria nors vakcina, niekada nevēlu pasiskiepyti. Ypač svarbu išsiaiškinti, ar esate paskiepytas MenC vakcina ir dviem dozėmis MMR vakcinomis. Jei nesate

paskiepytas visomis šiomis vakcinomis arba tiksliai nežinote,

kreipkitės į savo bendrosios praktikos gydytoją arba mokyklos slaugytoją.

Jeji norite daugiau sužinoti apie skiepįjimą, apsilankykite DHSSPS žiniatinklyje www.dhsspsni.gov.uk/phealth, arba nacionalinės skiepįjimo programos žiniatinklyje www.immunisation.nhs.uk, arba www.mmrthefacts.nhs.uk.

Health
Promotion
Agency

Department of
**Health, Social Services
and Public Safety**
www.dhsspsni.gov.uk

Produced by the Health Promotion Agency for Northern Ireland on behalf of the Department of Health, Social Services and Public Safety and the four Health and Social Services Boards. Crown Copyright material reproduced with the permission of the Controller of HMSO and the Queen's Printer for Scotland.

02/07